

Ящук Юлія Василівна,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Тимченко Лілія Михайлівна
старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ШЛЮБУ ТА ЙОГО ПРАВОВА ПРИРОДА

Шлюб, як соціальне явище у нашій природі має досить складну структуру та за своєю історією існування має велике історичне минуле. У нашій країні є досить поширеним поняття шлюбу, адже саме з цим поняттям пов'язані стосунки між чоловіком та жінкою.

За весь час вивчення юристами поняття шлюбу виникли різні теорії його походження. Зокрема, шлюб розглядається як вільний союз чоловіка та жінки, священне таїнство, цивільний договір, статус, інститут особливого роду тощо. Виникнення різних правових теорій щодо правової природи шлюбу залежало і залежить від періоду в історії конкретного народу, ролі жінки, держави та церкви у цьому процесі, правовим статусом майна і юридичними наслідками шлюбу. З виникненням християнства питання шлюбу віддавались віданню церкви, та норм канонічного права. На думку Г. Ф. Шершеневича, «введення християнства мало, безсумнівно, сильно змінити шлюбне право, – воно прагнуло зміцнити шлюб і дати йому значення таїнства». Саме з канонічного права виходить концепція поняття шлюбу як «таїнства». Необхідно зауважити, що така трактовка шлюбу не лише етап в історії розвитку поняття шлюбу. У сучасному польському сімейному праві досить поширеним є визначення шлюбу як «заповіту» за допомогою якого чоловік і жінка встановлюють між собою товариство усього їхнього життя [1].

Отже, у будь-якій країні нашого світу є досить поширеним такий феномен як шлюб. Але кожна країна трактує поняття шлюбу по різному, та має великий вплив на існування «союзу» між чоловіком та жінкою.

В статті 21 Сімейного кодексу України закріплено наступне визначення шлюбу: «Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану» [2].

Епоха просвітництва та Велика Французька революція похитнула канонічне поняття шлюбу як «таїнства». Дж. Мільтон визначив правову природу шлюбу угоду (covenant), важливе місце в якій займає «спорідненість душі», тим самим відродивши договірну теорію шлюбу, що існувала ще в праві Стародавнього Риму. Особлива увага починає приділятися майновим відносинам подружжя, з'являється поняття сумісної власності подружжя, а також можливість укладення не церковного, а світського шлюбу. З'являється концепція розуміння шлюбу не як таїнства, що освячене церквою, а як форма співжиття чоловіка та жінки,

передбачена моральною природою людини і яка становить інститут особливого роду. Прихильники такої концепції, наприклад І. Кант, зосереджували свою увагу на меті укладення шлюбу, підкреслюючи морально-етичний характер шлюбних відносин. Досить очевидним недоліком такої концепції є включення досить мінливих і суперечливих морально-етичних норм в сферу права. Спроби поєднати досить меркантильні аспекти подружнього життя, а особливо розлучення, з високо моральними уявленнями про шлюб виявились не досить вдалим, хоча посилення на етичні норми зустрічаються і у більшості сучасних визначення шлюбу. Наприклад, А.М. Беякова, визначає, що «шлюб – це юридично вільний і добровільний союз чоловіка і жінки, спрямований на створення сім'ї і який породжує взаємні права та обов'язки. Шлюб ґрунтується на почутті любові, справжньої дружби і поваги, моральних принципах побудови сім'ї в нашому суспільстві» [1].

Таким чином, виникнення поняття «шлюб» має велику та довголітню історію створення та існування.

Іноді до визначення шлюбу включаються ті чи інші питання, пов'язані з дітьми. Так, І.А. Загорський визначав шлюб як сімейний союз чоловіка та жінки, який породжує їхні права й обов'язки по відношенню один до одного та до дітей. Одразу слід зазначити, що сьогодні вказівка на те, що шлюб породжує права та обов'язки чоловіка та жінки по відношенню до дітей, що було актуально в історичний період, коли права позашлюбних дітей не визнавалися, вже не відповідає часу. З 1945 року в європейських країнах починається активний процес визнання прав позашлюбних дітей, що було пов'язано з необхідністю покращення демографічної ситуації. У жовтні 1975 року з метою скорочення правових та соціальних відмінностей в правовому статусі дітей, народжених поза шлюбом, та правовому статусі дітей, народжених в шлюбі, країнами-членами Ради Європи було підписано Європейську конвенцію про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом. Сьогодні зазначена конвенція ратифікована як Україною, так і країнами-членами ЄС, а діти, народжені поза шлюбом, прирівняні в правах до дітей, яких було народжено у шлюбі [3].

Так, зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 141 СК України мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою. Відповідно і діти мають рівні права та обов'язки щодо батьків, незалежно від того, чи перебували їхні батьки у шлюбі між собою (ч. 1 ст. 142 СК України) [2].

На мою думку саме існування шлюбу має велике значення. Воно пройшло серед наших предків та зараз є у нашому суспільстві досить актуальним.

Бібліографічні посилання:

1. Федорова В. В. Поняття шлюбу. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2017_23_16 (дата звернення: 12.09.2019).
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 12.09.2019).
3. Ревуцька І. Е. Поняття шлюбу в теорії сімейного права та за законодавством України і країн-членів ЄС: сучасні тенденції. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2017_27_19 (дата звернення: 12.09.2019).